

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เราทุกวันนี้กำลังเผชิญอยู่กับปัญหาต่าง ๆ มากมาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การอุตสาหกรรม การขยายตัวของชุมชน เป็นลักษณะเขตเมืองและอื่น ๆ ล้วนมีผลอย่างมากต่อโครงสร้างของชุมชน ต่อการทำหน้าที่ของครอบครัว และต่อความผาสุกทางจิตใจของคนเรา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ระบบประคับประคองเกื้อกูลกันทางสังคม จิตวิทยา (Psychosocial Support Systems) ที่มีอยู่เดิม (เช่น ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันในครอบครัว และระหว่างเพื่อนบ้าน ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัว ฯลฯ) เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งทำให้นุคคล, องค์กรครอบครัว และชุมชน มีความสามารถน้อยลงในการรับมือกับภาวะทุกข์ยาก ความเจ็บป่วยและความพิการ และถ้าระบบทางสังคมเกิดความปั่นป่วน (Social Disorganization) ร่วมด้วย ก็จะนำมาซึ่งปัญหาต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาทางจิตเวชและสุขภาพจิต เป็นต้น และตัวอย่างอันหนึ่งที่เห็นได้ชัดในขณะนี้ คือ ปัญหาทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นในแง่ตัวบุคคลหรือสังคม เช่น พบกลุ่มรักร่วมเพศเปิดเผยตัวมากขึ้น สถานบริการทางเพศมีมากขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าโรคเอดส์กำลังเป็นปัญหาทั่วโลกในปัจจุบัน ถ้าหากพิจารณาให้ถี่จะพบว่า ปัญหาเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับปัญหาสุขภาพจิตทั้งสิ้น นั่นคือ หากเริ่มมองตั้งแต่วัยเด็ก และเมื่อมองลงไปจะพบว่าสถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของเด็กอย่างมากดังที่ Karlen (1971) ได้กล่าวถึงบทบาทและพฤติกรรมทางเพศว่าเกิดจากอิทธิพลทางด้านชีววิทยา ครอบครัว และสังคม การศึกษาปัญหาทางเพศต้องศึกษาโครงสร้างของครอบครัวเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และสังคมรอบตัวเด็ก

พัฒนาการด้านหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องตั้งแต่เกิดจนตายก็คือ พัฒนาการด้านเพศ ซึ่งโดยทั่วไป พัฒนาการทางเพศในคนทั่วไปจะเป็นไปตามปกติวิสัย คือ มีการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านต่าง ๆ ได้เหมาะสมกับเพศและวัย แต่ยังมีคนอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีสาเหตุหลายอย่างจากทั้งทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เขามีความผิดปกติทางเพศเกิดขึ้นในจิตใจ โดยทั่วไปปรากฏว่า ความผิดปกติทางเพศมักจะเกิดกับเพศชายมากกว่าเพศหญิง (สุชาติ และวรรณ โสภประยูร, 2525) โดยบุคคลกลุ่มนี้คิดว่าเพศของตนที่มีอยู่ไม่ใช่เพศคนที่แท้จริง นั่นคือ มีการรับรู้เพศที่ผิดไปจากความเป็นจริง (Gender identity disorder) ตามทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ เชื่อว่าบุคคลเหล่านี้มีการรับรู้เพศของตนผิดไปตั้งแต่วัยเด็กเป็นต้นมา ทั้งนี้เนื่องมาจากอิทธิพลด้านต่าง ๆ ที่ไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอิทธิพลของสังคมและครอบครัว ดังจะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยกำลังเร่งพัฒนาจากประเทศเกษตรกรรมไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีและมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย รวมทั้ง โครงสร้างและความสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้วย

จากการวิจัยของจอห์นสัน (ถนนศรี อินทนนท์, 2530 : 21 อ้างอิงมาจาก Johnson, 1985 : 2173) เกี่ยวกับเด็กและวัยรุ่นในประเทศอุตสาหกรรมกับประเทศที่กำลังพัฒนา พบว่าการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว ทำให้สุขภาพจิตเสื่อมลง เพราะการเปลี่ยนแปลงทำให้มีผลต่อโครงสร้างของครอบครัว ทำให้บิดามารดามีโอกาสควบคุมบุตรน้อยลง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวลดลง ต้องประสบกับปัญหาการย้ายถิ่น เพิ่มอัตราการหย่าร้างและต้องเพิ่มความสามารถในการปรับตัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดลงหรือไม่มีเลย เด็กและวัยรุ่นในครอบครัวจึงขาดการประคับประคองจิตใจ ขาดการดูแลเอาใจใส่ และขาดการเรียนรู้บทบาทของตน โดยเฉพาะบทบาททางเพศที่เหมาะสม อันมีผลให้เด็กมีการรับรู้เพศและแสดงพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติต่อไปได้

สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (ณรงค์ศักดิ์ ทะละภัก , 2520 : 24-25 อ้างอิงมาจาก สุภา มาลากุล ณ อยุธยา ม.ป.ป : ไม่มีเลขหน้า) ให้ความเห็นว่ามิปัญหาการทำงานนอกบ้านของแม่และพ่อในปัจจุบัน เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับ

เพศ กล่าวคือ เมื่อแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน กลับจากทำงานแม่ยังเป็นฝ่ายต้องทำงานทุกอย่างโดยที่พ่อทำงานนอกบ้านเพียงอย่างเดียวและไม่ได้มีส่วนช่วยในงานบ้านเลย อาจเป็นไปได้หรือไม่ที่ทำให้ลูกเห็นว่าแม่เป็นคนเก่ง และมีความสามารถมากกว่าพ่อ ลูกชายจึงหันไปลอกเลียนแบบความประพฤติ ทักษะคติ ค่านิยมแบบผู้หญิงจากแม่ และมีอคติต่อพ่อ

ตามทฤษฎีพบว่าผู้ที่มีการรับรู้ทางเพศที่ผิดไปจากปกติ จะมีความต้องการมาแปลงเพศของตนให้เป็นเพศตรงข้าม (ซึ่งเขาคิดว่าทั้งร่างกายและจิตใจของเขานั้นเป็นเพศตรงข้ามกับที่เป็นอยู่จริง ๆ) โดยเรียกกลุ่มพวกนี้ว่า "Transsexualism" แต่ในปัจจุบันนี้พบว่าผู้ที่มีความประสงค์จะเข้ามาใช้บริการผ่าตัดแปลงเพศนั้นมีใช้แต่เฉพาะพวก Transsexualism เท่านั้น แต่ยังมีผู้ที่มีความวิปริตทางเพศกลุ่มอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย เช่น พวกรักร่วมเพศ (Homosexual), พวกลักเพศ (Transvestism), พวกกะเทย (Hermaphrodite) ซึ่งสาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนพวกนี้มีความต้องการมาผ่าตัดแปลงเพศ อาจเนื่องมาจากสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมและครอบครัว ดังที่กล่าวมาข้างต้นก็เป็นได้

การมีความต้องการแปลงเพศ (Transsexualism) ในปัจจุบันพบว่า มีผู้มารับบริการการเปลี่ยนเพศกันมากขึ้น แม้ว่าจะมีขั้นตอนการพิจารณาก่อนทำการผ่าตัดจากทีมงานทางการแพทย์แล้วก็ตาม แต่ยังมีรายงานและการศึกษาต่าง ๆ ที่พบว่า มีผลกระทบเกิดขึ้นหลังจากผู้ป่วยแปลงเพศไปแล้วมากมาย โดยเกิดขึ้นกับตัวผู้ป่วยเอง ครอบครัว และสังคม เช่น จากการศึกษาในปี ค.ศ 1988 โดย Pankowsky พบว่ามีผู้ป่วยชาย 2 คน ที่ได้รับการแปลงเพศเป็นหญิงแล้ว ต่อมาพบว่า เป็นมะเร็งเต้านมหลังจากที่ทำการแปลงเพศไปแล้ว 10 ปี นอกจากนี้ในการศึกษาและวิจัยอื่น ๆ ก็พบว่าผู้ป่วยบางรายที่ได้รับการแปลงเพศแล้ว ประสบกับปัญหาด้านจิตใจ ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตคู่ มีการหย่าร้างกัน ปรับตัวเข้ากับสังคมไม่ได้ โรคจิต พยายามฆ่าตัวตาย จากการศึกษาของ Lundstrom และคณะ (1984) พบว่า ชายที่แปลงเพศเป็นหญิงมี 71-88 % ที่พอใจผลการผ่าตัด , 8-10 % ไม่พึงพอใจ และ 2 % ที่ฆ่าตัวตาย นอกจากนี้มีรายงานการใช้การทดสอบทางจิตในการประเมินผลการเปลี่ยนแปลงเพศในระยะเวลา 9 ปี โดยได้ทดสอบจิต 6 ปีก่อนทำการเปลี่ยนเพศ, ภายหลังทำการผ่าตัดแปลงเพศแล้วได้ทำจิตบำบัดโดยสมบูรณ์ด้วย ผลที่ออกมาคือ

การทดสอบครั้งแรกพบอาการรุนแรงทางพยาธิสภาพด้วยความต้องการจะฆ่าตัวตาย หลัง จากผ่าตัดแล้วได้รับการแนะนำให้ทำจิตบำบัด การทดสอบทางจิตวิทยายังพบว่ามีความขัดแย้งความรู้สึกผิด และซึมเศร้า และการประเมินผลครั้งสุดท้ายหลังการผ่าตัดแล้ว 1 ปี 6 เดือน จึงพบว่าผู้ป่วยดีขึ้น มีระดับความกังวลอยู่ในขั้นปกติ และปรับตัวเข้าสู่ความเป็นจริง ได้ดีขึ้น (Evelyn F.Hill, 1980)

จากปัญหาเหล่านั้นซึ่งเกิดขึ้นได้หลังจากการแปลงเพศ แม้จะมีจำนวนผู้ป่วยที่น้อย ที่อาจจะประสบกับปัญหาเหล่านั้นก็ตาม และยังไม่มีการรายงานหรือการศึกษาในเรื่องนี้ในประเทศไทยเลย แต่เชื่อว่าในอนาคตความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนับวันก็จะมีมากขึ้น สังคมไทยอาจได้พบเห็นผู้ที่แปลงเพศกันมากขึ้นก็เป็นได้ และเป็นที่น่าอนนว่า การเกิดปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ย่อมจะปรากฏให้เห็นได้มากขึ้น ฉะนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ เสียแต่เนิ่น ๆ จึงควรจะลดจำนวนของผู้ที่มีความต้องการแปลงเพศให้น้อยลง แต่การแก้ปัญหาที่ปลายเหตุย่อมไม่ได้ผล และเนื่องจากสาเหตุที่แท้จริงนั้นยังไม่ทราบแน่นอน เพียงเชื่อว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาย้อนไปถึงปัจจัยพื้นฐานทางจิตใจและสังคม ที่คาดว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ป่วยที่ต้องการแปลงเพศ (Transsexualism) นอกจากนี้ก็ต้องการจะศึกษาถึงปัจจัยทางจิต สังคมที่ส่งเสริมให้กลุ่มผู้ที่มีความวิปริตทางเพศอื่น ๆ ซึ่งมีใช้พวก Transsexualism มาเข้ารับบริการผ่าตัดแปลงเพศด้วย

ในเรื่องอุบัติการณ์ และความชุกของจำนวนผู้ที่มีความต้องการแปลงเพศ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่เป็นที่ทราบแน่นอน เพราะยังไม่มีผู้ทำการศึกษาหรือวิจัยเรื่องนี้โดยตรง ที่มหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ ประเทศสหรัฐอเมริกาประมาณว่ามีผู้ชายที่เป็น Transsexualism 1 คนต่อประชากร 100,000 คนและเป็นผู้หญิง 1 คนต่อประชากร 400,000 คน (0.25 คน ต่อประชากร 100,000 คน) ในสวีเดนพบผู้ป่วยที่เป็นชาย 1 คนต่อประชากร 40,000 คน (2.5 คน ต่อประชากร 100,000 คน) และหญิง 1 คน ต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งพอ ๆ กับของประเทศอังกฤษและเวลส์ ในปี ค.ศ 1980 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์พบผู้ที่เป็นเพศชาย 1 คนต่อประชากร 45,000 คน (2.2 คน ต่อ

ประชากร 100,000 คน) และหญิง 1 คนต่อประชากร 200,000 คน (0.5 คน ต่อประชากร 100,000 คน) ในปี ค.ศ 1986 พบผู้ป่วยเพศชาย 1 คนต่อประชากร 18,000 คน (5.5 คน ต่อประชากร 100,000 คน) และผู้ป่วยหญิง 1 คนต่อประชากร 54,000 คน (1.8 คน ต่อประชากร 100,000 คน) ซึ่งนับว่ามีแนวโน้มของความชุกที่สูงขึ้นมาก และยังพบว่าผู้ป่วยที่เป็นเพศชายมีมากเป็น 3 เท่าของผู้ป่วยที่เป็นหญิง (Eklund, 1988)

สำหรับในประเทศไทยยังไม่มี การสำรวจถึงอุบัติการณ์และความชุกของผู้ป่วยนี้ แต่โดยทั่วไปมักจะพบผู้ป่วยที่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิงเช่นกัน ผู้วิจัยได้สำรวจและรวบรวมสถิติของผู้ป่วยเพศชายที่เข้ามาขอรับบริการการผ่าตัดแปลงเพศที่แผนกศัลยกรรมตกแต่ง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และที่คลินิกชลตาไต้หวัน

พ.ศ.	จำนวนผู้ป่วยที่เข้ามาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ	(คน)
2530	6	
2531	9	
2532	6	
2533	12	

-จากเวชระเบียนและสถิติของโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ , 2534

พ.ศ.	จำนวนผู้ป่วยที่มาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ (คน)
2530	1
2531	14
2532	44
2533	77

-จากแฟ้มประวัติผู้ป่วยที่คลินิกชลตา , 2534

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ทั่วไป

- เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของปัจจัยต่าง ๆ ทางด้านจิตใจและสังคมที่เกี่ยวข้องต่อการมาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงปัจจัยทางจิต-สังคมในผู้ชายที่มาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ศึกษาผู้ป่วยเพศชายที่เข้ามาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศที่แผนกศัลยกรรมตกแต่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และที่คลินิกชลตาในช่วงระยะเวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2534 - มกราคม 2535 ขนาดตัวอย่างมีจำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบและให้คำปรึกษาแนะนำข้อมูล ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ศาสนา อาชีพ ระดับการศึกษา ฯลฯ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานด้านจิตใจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับความต้องการแปลงเพศ โดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตใจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ

ตอนที่ 2 ข้อมูลแบบตรวจสอบสุขภาพจิต

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางจิตใจและสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ เป็นคำถามปลายเปิด

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากสถานที่ให้บริการผ่าตัดแปลงเพศมีอยู่มากมาย ทำให้มีผู้ที่เข้ารับบริการผ่าตัดแปลงเพศมีอยู่อย่างกระจัดกระจาย จึงมีความยากต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาข้อมูลเฉพาะผู้ป่วยที่เข้ามาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศที่แผนกศัลยกรรมตกแต่ง โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ และที่คลินิกชลดาเท่านั้น โดยศึกษาผู้ป่วยทุกคนที่เข้ามาใช้บริการในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ ทำให้ได้ขนาดของกลุ่มประชากรศึกษาจำนวน 40 คน คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยทางจิตใจ (Psychological Factors) ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตใจของผู้ป่วย ซึ่งคาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศของเขา ได้แก่ อคติในทัศนส่วนตัว, ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว, ความสนใจเรื่องคู่ร่วมเพศ

ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) ในที่นี้หมายถึง ปัจจัยภายนอกอันได้แก่ สังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ซึ่งคาดว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศของเขา ได้แก่ อิทธิพลของสังคมรอบข้าง และทัศนคติต่อสังคม

การผ่าตัดแปลงเพศ (Surgical sex-reassignment) ในที่นี้หมายถึง การกระทำเพื่อสร้างอวัยวะเพศใหม่ เช่น การผ่าตัดเสริมเต้านม ทำช่องคลอดเทียม หรือ ทำองคชาตเทียม ซึ่งทำโดยวิธีผ่าตัด และอาจให้ฮอร์โมนเพศร่วมด้วย

อัตมโนทัศน์ (Self-concept) ในที่นี้หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ด้านร่างกายได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปร่าง หน้าตา ความเหมาะสมทางเพศ และด้านจิตใจ ได้แก่ ความสามารถ การมีคุณค่า ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Hurlock , 1978)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านจิตใจและสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการมาขอรับบริการผ่าตัดแปลงเพศ อันจะเป็นแนวทางในการช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ต่อไป
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการศึกษาข้อเท็จจริงอื่น ๆ ของการมีความต้องการแปลงเพศ ซึ่งยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อนในประเทศไทย